

В.

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ГЕНДЕРНИХ СТЕРЕОТИПІВ ТА ПСИХОЛОГІЧНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ

У статті досліджується вплив гендерних стереотипів на психологічне благополуччя сучасної молоді. Аналізуються зв'язки між гендерною ідентичністю, маскулінними та фемінними рисами і рівнем суб'єктивного благополуччя, а також пропонуються рекомендації для подолання обмежувального впливу стереотипів. Результати підкреслюють необхідність розвитку андрогінної ідентичності для підвищення психологічного здоров'я.

Ключові слова: гендерні стереотипи, психологічне благополуччя, гендерна ідентичність, молодь, маскулінність, фемінність, андрогінність.

This article examines the impact of gender stereotypes on the psychological well-being of modern youth. It analyzes the relationships between gender identity, masculine and feminine traits, and subjective well-being, offering recommendations to mitigate the restrictive effects of stereotypes. The findings highlight the importance of fostering androgynous identity to enhance psychological health.

Keywords: gender stereotypes, psychological well-being, gender identity, youth, masculinity, femininity, androgyny.

Постановка проблеми. У сучасному суспільстві гендерні стереотипи залишаються значним фактором, що впливає на самовираження та психологічне благополуччя молоді. Подібні стереотипи, сформовані культурними та соціальними нормами, створюють жорсткі рамки щодо ролей, поведінки та характеристик, які очікуються від чоловіків і жінок. Для молоді, яка перебуває на етапі формування ідентичності, конфлікт між особистими прагненнями та суспільними очікуваннями може призводити до стресу, зниження самоповаги та погіршення психічного здоров'я. Проблема полягає в тому, що гендерні стереотипи обмежують індивідуальну свободу, сприяють внутрішнім конфліктам і можуть знижувати психологічне благополуччя, що вимагає глибшого дослідження їхнього впливу та шляхів подолання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження впливу гендерних стереотипів на психологічне благополуччя молоді є актуальним напрямком сучасної психології. Л. Комарніцька та І. Завадська наголошують, що гендерна ідентичність є складним і динамічним явищем, яке формується під впливом соціальних і особистих факторів, відіграючи ключову роль у самосвідомості та адаптації [5]. С. Мащак і В. Борух зазначають, що гендерні стереотипи виникають у процесі соціалізації, коли індивід засвоює суспільні очікування щодо статевих ролей [7]. Л. Малес розглядає стереотипи як набір уявлень про особистісні якості чоловіків і

жінок, які формують шаблони поведінки та соціальних ролей [6]. Т. Єрмолаєва визначає стереотипи як спрощені когнітивні схеми, що економлять ресурси при оцінці соціального середовища [4]. Г. Бежнар виділяє чотири компоненти гендерних стереотипів: риси характеру (наприклад, сила для чоловіків, турботливість для жінок), фізичні характеристики, рольову поведінку (лідерство для чоловіків, сімейна роль для жінок) і професійний статус [1]. С. Бондаревич пояснює стереотипи як ментальні моделі, що спрощують обробку інформації про гендерні ролі [2]. О. Гринів підкреслює, що гендер впливає на соціальні очікування та психологічне благополуччя, яке для жінок часто пов'язане з гармонійними стосунками, а для чоловіків – з професійним успіхом [3].

Л. Сердюк визначає психологічне благополуччя як інтегральний показник задоволеності життям і самореалізації [10], а О. Никоненко наголошує на важливості фінансової стабільності для емоційного комфорту [8]. Л. Русланова додає, що самовідношення є ключовим елементом благополуччя, включаючи самоприйняття та гармонійні стосунки [9].

Формулювання цілей статті. Метою статті є аналіз впливу гендерних стереотипів на психологічне благополуччя сучасної молоді, зокрема через вивчення зв'язків між гендерною ідентичністю, маскулініними та фемінними рисами і рівнем суб'єктивного благополуччя.

Завдання включають: 1) теоретичне обґрунтування ролі гендерних стереотипів у формуванні психологічного благополуччя; 2) емпіричне дослідження зв'язків між гендерними характеристиками та благополуччям на вибірці молоді; 3) розробка рекомендацій для подолання обмежувального впливу стереотипів.

Виклад основного матеріалу. Гендерні стереотипи є спрощеними уявленнями про ролі, поведінку та характеристики, що приписуються чоловікам і жінкам. Вони формуються в процесі соціалізації та впливають на самосприйняття, соціальну адаптацію та психологічне благополуччя. Теоретичний аналіз показує, що стереотипи можуть мати як позитивний, так і негативний вплив. Наприклад, фемінні риси (емпатія, турботливість) сприяють міцним соціальним зв'язкам, але можуть обмежувати автономію через очікування самопожертви. Маскулінні риси (незалежність, лідерство) підтримують самореалізацію, але можуть стримувати емоційне вираження, що викликає стрес. Андрогінність, як поєднання обох типів рис, асоціюється з вищою психологічною гнучкістю, але є рідкісною через соціальний тиск.

Емпіричне дослідження проводилося на вибірці 60 студентів Херсонського державного університету віком 19-23 роки (50% жінок, 50% чоловіків). Використовувалися методики: «Статеврольовий опитувальник» С. Бем, «Вивчення гендерної ідентичності» Л. Шнейдера, «Когнітивні особливості суб'єктивного благополуччя» (КОСБ-3) О. Калюк і О. Савченко, а також «Модифікована шкала суб'єктивного благополуччя

БІБІСІ» (адаптація Л. Карамушки та ін.). Дослідження проводилося дистанційно через онлайн-платформи.

Результати показали, що 55% учасників мають фемінні риси, 36,7% – маскулінні, 8,3% – андрогінні. Стосовно гендерної ідентичності: псевдопозитивна – 36,7%, дифузна – 21,7%, мораторій – 18,3%, досягнута – 18,3%, передчасна – 5%. За рівнем суб'єктивного благополуччя: низький – 35%, середній – 40%, високий – 25%. По субшкалах: задоволеність життям (50% середній рівень, 28,3% низький, 21,7% високий), невдоволеність собою (81,7% низький рівень), задоволеність стосунками (58,3% низький рівень), психологічне благополуччя (36,7% середній рівень), фізичне здоров'я (36,7% високий рівень).

Таблиця 1

Показники кореляційного аналізу взаємозв'язку гендерних стереотипів та психологічного благополуччя молоді

	Фемінність	Маскулінність	Гендерна ідентичність
Задоволеність власним життям		0,278*	-0,303*
Невдоволеність собою та розчарування в житті	-0,267*		
Задоволеність відносинами з іншими		0,271*	
Загальний рівень задоволеності життям		0,279*	-0,306*
Суб'єктивне благополуччя	-0,358**		

*Примітка: * $p < .05$, ** $p < .01$*

Кореляційний аналіз за Спірменом виявив: слабкий позитивний зв'язок маскулінності із задоволеністю життям ($r = 0,278$, $p < 0,05$), стосунками ($r = 0,271$, $p < 0,05$) і загальним благополуччям ($r = 0,279$, $p < 0,05$); негативний зв'язок фемінності з невдоволеністю собою ($r = -0,267$, $p < 0,05$), але помірний негативний зв'язок із суб'єктивним благополуччям ($r = -0,358$, $p < 0,01$); негативний зв'язок псевдопозитивної ідентичності із задоволеністю життям ($r = -0,303$, $p < 0,05$) і загальним благополуччям ($r = -0,306$, $p < 0,05$).

Отримані дані підтверджують, що маскулінні риси сприяють самореалізації, але фемінність і жорсткі стереотипи можуть знижувати благополуччя через соціальний тиск.

Висновки та перспективи. Дослідження підтвердило, що гендерні стереотипи впливають на психологічне благополуччя молоді. Маскулінні риси мають слабкий позитивний ефект на задоволеність життям і стосунками, тоді як фемінність і псевдопозитивна ідентичність можуть знижувати благополуччя через обмеження самовираження. Андрогінність,

хоч і рідкісна, асоціюється з вищою адаптивністю. Рекомендації включають розвиток андрогінної ідентичності через саморефлексію, тренінги з емоційного інтелекту, впровадження гендерної освіти в університетах і просвітницькі кампанії.

Перспективи подальших досліджень включають розширення вибірки за віком, професією та культурним контекстом, а також аналіз впливу андрогінності на благополуччя в інших групах. Подальші дослідження можуть зосередитися на розробці програм для подолання гендерних стереотипів у молодіжному середовищі.

Література:

1. Бежнар Г. П. Гендерні стереотипи в рекламі: проблеми й перспективи. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. №32. 2021. С. 3-7.
2. Бондаревич С., Суслік Л. Вплив гендерних стереотипів на формування самооцінки особистості. *Наукові праці Між-регіональної Академії управління персоналом. Психологія*. 2022. № 3 (52). С. 27-35.
3. Гринів О. Детермінанти психологічного благополуччя сучасних чоловіків і жінок періоду ранньої дорослості. *Збірник наукових праць «Проблеми сучасної психології»*, №(29). 2019. <https://doi.org/10.32626/2227-6246.2015-29.%p>
4. Єрмолаєва Т. В., К. В. Шваб. Гендерні стереотипи у сучасному українському суспільстві. *Вісник університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і Психологія». Педагогічні науки*. 2017. № 1 (13). С. 93.
5. Комарніцька Л. М., Завадська І. М. Гендерна ідентичність як психологічний феномен. *Інклюзія і суспільство*. №2. 2024. С. 82-87.
6. Малес Л.В. Біологічні, психологічні та соціокультурні чинники. Основи теорії гендеру: Навчальний посібник. К.: К.І.С., 2004. С. 131.
7. Мащак С. О., В. Борух. Взаємозв'язок гендерних стереотипів з рівнем самооцінки та самореалізацією особистості. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Психологія*. №2. 2024. С. 26-30.
8. Никоненко О., Шевченко А. Практичні аспекти зміцнення психологічного благополуччя підприємців в умовах війни. *Вчені записки Університету «КРОК»*. №3(71). 2023. С. 159-169.
9. Русланова Л., Никоненко О. Гендерні особливості переживання благополуччя особистістю. *Держава, регіони, підприємництво: інформаційні, суспільно-правові, соціально-економічні аспекти розвитку*. Частина 1. 2023. С. 556.
10. Сердюк Л. З. Самодетермінація психологічного благополуччя особистості: монографія / Л. З. Сердюк, І. В. Данилюк, В. В. Турбан, О. І. Пенькова, Н. Д. Володарська та ін.; за ред. Л. З. Сердюк. Київ-Львів : Видавець Вікторія Кундельська, 2021. С. 12.

Науковий керівник:

**к. психол. наук, доцентка,
Руслана Миколаївна Білоус**